

Impressies veldexcursie diversiteit,
ondernemerschap en cultuur
Donderdag 16 juni 2011

Ondanks de stevige regenbuien van die ochtend, kwam een nieuwsgierige groep bijeen in architectuurcentrum Het Rondeel in Deventer. We maakten daar kennis met plannen, dromen en mogelijkheden voor het Havenkwartier in Deventer. Dit gebied - ingeklemd tussen de uitvalsweg naar de A1 en het industriegebied Bergweide - bestaat uit woningen, loodsen, braakliggend terrein en een oude haven-arm. Op de kop een industrieel monument in de vorm van de oudste betonconstructie van Nederland (de Zwarte Silo) en een grote graanopslag. Al vele jaren lang zijn er plannen gemaakt voor dit gebied. Nog in het masterplan van 2005 betekende dat complete kaalslag en nieuwbouw van kantoren en woningen. Na de laatste afwijzing van die kaalslagplannen viel het stil in het gebied. Er werd ruimte geboden aan kunstenaars en 'creatieven' om zich in de woningen en loodsen te vestigen. Zij slaagden erin van het Havenkwartier een levendige en spannende plek te maken. Zozeer zelfs, dat er hele nieuwe plannen gemaakt worden voor het gebied (zie voor informatie www.havenkwartierdeventer.com). Onze veldexcursie richtte zich vooral op de vraag hoe ondernemerschap vorm krijgt in deze creatieve omgeving en in hoeverre diversiteit daarin meespeelt.

Erik Post, groot en bevlogen directeur van het Theaterschip dat de haven als thuisbasis heeft, leidt ons rond door het gebied. Daarvoor moet hij de verkenners eerst wegplukken bij de werkplaats van de Spacecowboys, waar hard gewerkt wordt aan kunstwerken voor de openbare ruimte in Kampen. Identiteit en verbeelding, verrassen en aan het denken zetten, uitgewerkt in beelden van een hert, een eend en een karper - die nieuwe bakens gaan vormen ter bestrijding van anonimiteit. Een ontmoeting en een gesprek die kenmerkend genoemd kunnen worden voor het Havenkwartier, volgens onze gids. "Iedereen die zich hier vestigt, draagt bij aan het gebied. Gewone bedrijven kennen we hier niet. Neem La Bottega, de Alfa Romeo-garage waar we straks de beste espresso van Deventer gaan drinken. Als die alleen auto's repareerde, had'ie zich hier niet mogen vestigen". Erik neemt ons mee naar het Davos-gebouw, waar

vroeger postzegelalbums gemaakt werden en nu kunstenaars hun atelier hebben. "In deze ruimte organiseren we van alles. Tentoonstellingen, optredens, muziek; bijeenkomsten voor de meest uiteenlopende groepen. Geen idee is te gek – laatst werd er een complete grasmat in de ruimte aangelegd. Alles kan, zolang het binnen de vergunning blijft en de ruimte na afloop weer op orde is. Dat is de kracht van hoe wij organiseren: we maken gebruik van wat er is, koppelen ondernemers uit het gebied aan elkaar en realiseren zo bijeenkomsten die als heel inspirerend ervaren worden". Er komen inmiddels grote aantallen bezoekers naar het Havenkwartier. Voor muziek, theater, kinderactiviteiten, speciale markten, dansavonden en nog veel meer. De beschikbare ruimtes worden gebruikt door ondernemers, grote bedrijven ("ik werd net nog gebeld door het kadaster"), HBO-instellingen en basisscholen. "Het Havenkwartier heeft zich echt ontwikkeld tot een 'broedplaats' in de beste zin van dat redelijk vage begrip. Mensen komen hier voor inspiratie, ontspanning, energie en om kennis te maken met nieuwe mogelijkheden. In de huidige vorm tot 2012 – daarna wordt alles anders, want dan lopen de huurcontracten af". Plannen zijn er genoeg – hadden we al in het Rondeel gezien.

Dennis Laing, gebiedsmakelaar van de gemeente Deventer, laat ons in de Interventiekamer zien wat er allemaal zou kunnen gaan gebeuren aan de hand van weer een maquette. "We hebben als gemeente onze ambities voor het gebied vastgelegd en vervolgens gekozen voor wat wel het 'Vlaamse model' genoemd wordt: het organisch laten groeien van het gebied op basis van een gemeentelijke visie, zonder zelf als trekker te fungeren. We stimuleren zelfbouw voor wonen en werken en proberen het broedplaats-beleid te waarborgen door verschillende functie te blijven combineren (werkplaatsen, bedrijfsruimten, publieksfuncties). Voorop staat dat het moet toevoegen aan de plek. Daar passen we eventueel de prijs bij aan". Veel budget heeft de gemeente echter niet. Er is startgeld beschikbaar van gemeente en provincie ("aanvlieggeld voor de eerste projecten") en de gemeente neemt de tijd voor ontwikkelen. Duidelijk is wel dat alle huidige huurcontracten per 2012 aflopen. Daarna zal er veel opnieuw verhuurd worden, maar voor hogere prijzen. "We zetten in op waarde-creatie door nieuwe vormen van ondernemerschap te stimuleren, bijvoorbeeld door wonen, ambacht en verkoop

te combineren of door faciliteiten te bieden voor ZZPers en startende ondernemers”.

Dennis erkent dat niet alle zittende bewoners en ondernemers aan dat nieuwe model kunnen voldoen. Er zullen kapitaalkrachtige(r) bewoners komen, maar dat hoeft de sfeer van het gebied niet te veranderen. “Het zal een langzaam proces zijn, omdat we steeds moeten zoeken naar geld. Met andere ontwikkelaars als woningcorporatie Iedereen en OMA uit Apeldoorn, die beiden grond bezitten in het gebied, met bedrijven die er al zijn of er heen willen, met bewoners die er al zijn of een kavel willen kopen – daarom noemen wij dit proces ‘hert Vlaamse model’.”

In La Bottega, gevestigd in garage Bella Macchina – paradijs voor Alfa Romeoliefhebbers – praten we tenslotte over Ongezouten, een project van Het Kunstenlab. Directeur Mieke Conijn legt uit dat Ongezouten is opgezet om ondernemers te laten profiteren van de creatieve capaciteiten van kunstenaars. “Niet om een interieur of etalage vorm te geven of een product, maar om het ondernemerstraject te versterken. Kunstenaars hebben een onafhankelijke blik, waar bedrijven veel aan kunnen hebben. Daarom koppelen we kunstenaars als coach aan ondernemers. Kunstenaars die als coach werken, hebben geen opleiding als coach gehad. Wel krijgen ze training en begeleiding. Wij bemiddelen en matchen kunstenaar en ondernemer. We doen dat vrij intuïtief, maar de resultaten laten zien dat het meestal goed uitpakt.” Ondernemer Esther Kortenhorst kan dat bevestigen. Zij had zoveel plannen, die door elkaar liepen en botsten met haar gezin, dat ze er niet meer uitkwam. Haar coach liet haar naar kunst kijken en vanuit die kunstbeschouwing naar zichzelf. “Met die inspiratie werd duidelijk wat ik wil; heb ik mijn plannen kunnen indammen en sturen. Nu heb ik ‘rust in de tent!’”

Kunstenaar Peter Frans de Graaf punt voor zijn coaching uit eigen ervaring. “Uit onzekerheid over mijn eigen creativiteit ben ik tijdens mijn opleiding begonnen om bomen te tekenen. Dat werd een training in creativiteit – ik zit nu al op 20.000 bomen – waarbij gevoelsmatig de begrenzing van die creativiteit wegviel. Je kunt het dus leren! Het heeft mijn zelfvertrouwen enorm geholpen en daardoor kan ik ondernemend zijn als kunstenaar”.

Welke rol speelt de kunstenaar als coach?

Esther: “je verwacht een oplossing van de kunstenaar, maar die vind je uiteindelijk zelf. Dat is de bedoeling”. Peter Frans: “Ik probeer

het perspectief van de ondernemer te veranderen. Liefst werk ik een dag mee in het bedrijf, om een beeld te krijgen van de ondernemer. Die moet wel echt ergens mee zitten, anders helpt het niet wat ik doe". Bij zijn presentatie liet Peter Frans een 'black box' rondgaan. "Het symboliseert voor mij dat het probleem opgelost is als je weet wat ik de 'black box' zit. Het niet-weten is het grootste probleem".

Mieke Conijn geeft aan dat het project ook aan kunstenaars zelf laat zien wat hun waarde is. "We brengen nu de competenties van kunstenaars in beeld, om nog beter te kunnen bemiddelen". Kunstenlab werkt in Ongezouten nauw samen met MKB-Deventer, Saxion en de gemeente. "We doen dat om ons netwerk als kunstenaars te vergroten. Nu het vertrouwen tussen ondernemers en kunstenaars toeneemt, kunnen we andere dingen ontwikkelen. Zo organiseren we voor de derde keer een prijsvraag "Durf met design". We zouden graag een 'artist in residence' systeem opzetten, waarbij een kunstenaar voor langere tijd in een bedrijf aanwezig is. Zo werken we aan de creatieve industrie van Deventer." Het Havenkwartier is in die ontwikkeling van groot belang. De plek heeft een uitstraling van "hier kan het". Het is een soort bemiddelingsplek tussen kunst en ondernemerschap geworden, waar van alles mogelijk is. "We werken nu aan de realisatie van een fab-lab: een werkplaats met allerlei hightech apparaten als 3dprinters, waar ondernemers en kunstenaars samen aan productdesign kunnen werken. We worden tegenwoordig heel serieus genomen door ondernemers!"

De veldwerkers zijn onder de indruk en hebben tal van nieuwe vragen. De belangrijkste is wellicht de vraag wat de rol van toeval is. Komt deze diversiteit tot stand door de toevallige samenkomst van mensen in tijd en plaats? Of is de 'Deventer aanpak' een vorm van gestuurde toeval? Of het resultaat van een met zorg opgebouwde voedingsbodem van creativiteit en ondernemerschap? In elk geval stellen we vast dat de gemeente Deventer een bijzondere rol vervuld door het Havengebied "aan de haren omhoog te krijgen zonder te trekken". Voorwaar een kunststukje!

